

Hodnocení position paperů

MVZb1017 Akademické psaní a dovednosti

Mgr. et Mgr. Dominik David

Komunikace EU

Proč Evropská unie komunikuje tak, jak komunikuje, se stává stále důležitějším tématem v době, kdy úloha a význam EU v životech občanů rostou. Častokrát je komunikace EU vnímána jako složitá a nedostupná, často obsahující fráze a klišé, které ztrácejí svůj význam místo toho, aby byly jasně a srozumitelně vysvětlovány. Místo, aby byli občané oslovováni konkrétním způsobem, využívají se jen prázdná slova.

Otevřenost a transparentnost jsou klíčové pro budování důvěry občanů v Evropskou unii. EU by měla více investovat do komunikace s občany, aby vysvětlila své rozhodovací procesy a rozhodnutí. Základem pro nutnost efektivní komunikace v rámci Evropské unie je její právní rámec, který spočívá v Listině základních práv Evropské unie. *„Každý občan Unie a každá fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se sídlem v členském státě má právo na přístup k dokumentům orgánů, institucí a jiných subjektů Unie bez ohledu na použitý nosič.“* (Listina základních práv a svobod EU, hlava 5, článek 42, r. 2000)

Tato Listina zaručuje všem občanům EU právo na informace týkající se záležitostí Evropské unie. Tato otevřenost a transparentnost jsou nezbytné pro budování důvěry občanů v EU. Jasná komunikace a snaha vysvětlit, jak EU ovlivňuje každodenní život občanů, jsou nezbytné k zajištění toho, že občané se budou cítit spojeni s Evropskou unií a jejími politikami. Místo toho, abychom se spoléhali na prázdná slova, měli bychom komunikovat jednoduše a srozumitelně.

Také bychom měli využívat metafory, které mohou složité politické koncepty zpřístupnit občanům. Metafory jsou mocným nástrojem, který může pomoci vysvětlit složité věci jednoduše. Občané potřebují vědět, jak politiky a rozhodnutí EU ovlivňují jejich každodenní život. Otevřenost, srozumitelnost a jednoduchost jsou klíčovými prvky, které by měly definovat komunikační strategii EU.

Celkově lze říci, že komunikace EU by měla být více orientována na občany, aby se zvýšila legitimita rozhodnutí EU a aby občané lépe rozuměli výzvám a příležitostem, které s sebou nese členství v Evropské unii.

Evropská unie (EU) je často kritizována za to, že mluví jazykem, který je pro její občany těžko srozumitelný. Tento jazyk je často technokratický, abstraktní a plný opakujících se frází a klišé¹. To vede k tomu, že se občané cítí vzdálení od politického rozhodování, což vede k nižšímu zájmu o evropskou politiku. Proč tomu tak je?

Prvním důvodem je, že EU je politický systém, který nemá v historii obdoby. Je to komplexní systém, který se snaží spojit politicky a ekonomicky velmi různorodé státy do jednoho celku, ale zároveň si zachovává jejich suverenitu. Unie se tudíž snaží najít kompromis mezi různorodými zájmy a potřebami svých členů, který by měl být srozumitelný pro všechny, bohužel v praxi to nefunguje vždy ideálně.

Druhým faktorem, který přispívá k tomu, že Evropská Unie hovoří tak, jak hovoří, je její historie. EU vznikla na základě míru a spolupráce, a proto se často snaží prezentovat jako nadnárodní instituce, která stojí nad konflikty a politickými rozpory². Evropské unii je často vyčítáno, že je příliš byrokratická a že se její občané necítí být dostatečně zapojeni do rozhodovacího procesu. Použitím obecného a technokratického jazyka se ale Evropská unie snaží najít společnou řeč, která bude přístupná pro všechny členské státy. To může být chápáno jako projev respektu ke všem členským státům.

Závěrem lze říci, že Evropská unie je politický systém, který je založen na svrchovanosti svých občanů³. Aby Unie mohla být legitimní a efektivní, měla by používat jazyk, který je srozumitelný pro širokou veřejnost, být transparentní o svém rozhodovacím procesu nebo poskytovat více informací v lokálních jazycích. Ideálem by tedy bylo používat jazyk, který je srozumitelný občanům, aniž by to znamenalo, že se musí vzdát své snahy o jednotu a spolupráci.

¹ Dvořák, 2020

² McBride, 2022

³ Colomina, 2015

Chod Európskej únie zabezpečuje niekoľko inštitúcií. Ich štruktúra je podobná vládny orgánom štátu ako celku (Panfil, 2003). Existencia Európskeho práva a neustále vznikajúcej legislatívy dokazujú, že politika Európskej únie je dynamická, funkčná a neustále prítomná v tomto spoločenstve.

Tvrdiť teda, že Európskej únii chýba politická integrácia a politické smerovanie je nesprávne, keďže ignoruje jej hlavné inštitúcie a dynamickú legislatívu. Politická sila Európskej únie v medzinárodnom systéme taktiež dokazuje jej vitalitu a schopnosť politickej interakcie s ostatnými spoločenstvami a štátmi vo svete.

Európska únia je pomerne mladou, v mnohých smeroch sa ešte stále vyvíjajúcou organizáciou. Z týchto dôvodov niet divu, že sa objavujú otázky o jej roli v životoch jej občanov. Touto problematikou sa zaoberajú rôzne inštitúcie, no i samotná EU vypracováva štúdiá a projekty na tieto témy. EU neustále prichádza s návrhmi ako zlepšovať komunikáciu s občanmi, čím dokazuje, že jazyk nestranných autokratov nie je jazykom EU.

Tón komunikácie EU je niektorými označovaný ako príliš abstraktný a metaforický, čo bráni skutočnému porozumeniu. Samotná EU bola schopná identifikovať, že spôsob komunikácie bol v istých prípadoch príliš formálny a prišla so sadou riešení ako tieto problémy prekonať – už implementované je napríklad aktívne využívanie sociálnych sietí, čo robí EU atraktívnu najmä pre mladšiu generáciu.

Názor, že komunikovanie pomocou masových médií je zbytočné a neefektívne nemusí byť nutne pravdou, keďže väčšina občanov získava informácie o EU práve týmto spôsobom – na prvých troch miestach sa umiestňujú televízia, internet a noviny. Väčšina občanov EU priznáva, že informácie o veciach týkajúcich sa EU získava pasívne, k čomu sú masové médiá ideálnym prostriedkom.

Ďalej bol vyjadrený názor, že v priestore Európskej únie je absencia kultúrneho priestoru. Iste, určité štáty sú si na historickom, alebo i inom, základe bližšie – napríklad krajiny V4, to ale neznamená, že neexistuje istý spoločný základ, či jednotný duch EU. Príkladom je napríklad presadzovanie demokratických hodnôt, hľadanie efektívnych riešení environmentálnych otázok, či presvedčenie, že štát má niesť istú sociálnu zodpovednosť za svoje obyvateľstvo.

EU demonštruje, že je schopná aktívne pracovať na jej nedostatkoch, tým dochádza k posunu vpred. Je teda pravdou, že EU je rozmanitou organizáciou, no i napriek tomu vo všetkých členských štátoch EU prevažuje pozitívne vnímanie EU a optimistický postoj k jej budúcnosti.

STROEKER, N., VAN DER GRAF, A., BUISKOOL, B.-J. Communicating 'Europe' to its citizens: State of affairs and prospects [online]. 2014, s. 95-107. [cit. 2023-11-09]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2014/529080/IPOL_STU%282014%29529080_EN.pdf>.

European Commission. Eurobarometer. [online]. 2023. [cit. 2023-11-09]. Dostupné na internete: <<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3052>>.

KETS DE VRIES, M.F.R. European identity: Strength or weakness? In INSEAD Knowledge [online]. 2014. [cit. 2023-11-09]. Dostupné na internete: <<https://knowledge.insead.edu/leadership-organisations/european-identity-strength-or-weakness>>.

Jacques Delors Institute. How does the European Union communicate with its citizens? 2014, s. 9-10. [cit. 2023-11-09]. Dostupné na internete: <<https://institutdelors.eu/en/publications/how-does-the-european-union-communicate-with-citizens/>>.

EVROPSKÁ UNIE – SBORNÍK METAFORICKÝCH FRÁZÍ

EU, jakožto entita *sui generis*, je známá nespočtu obyvatel evropského kontinentu. Tato nadnárodní instituce je bezesporu nezanedbatelná část politické sféry všech 27 členských států. Ale jak tvrdí Dvořák: „[...] *Politika nemůže existovat bez veřejné komunikace* [...]“ (Dvořák, 2020). Tak proč Unie používá v oblasti veřejné komunikace zkreslující metaforické fráze a nemluví s veřejností napřímo?

Metafory a jiná řečnická klišé pozorujeme především u složitějších politických diskursů. Jelikož je metafora „[...] *silná řečnická zbraň* [...]“, jejím užití dochází k ovlivnění porozumění a vnímání evropské politiky (Dvořák, 2020). Velký problém pak nastává v **intepretaci** těchto frází v jednotlivých národech. Jeden národ svým jazykem používá odlišné metafory než národ druhý, a to vede k rozdílným postojům k událostem spjatých s evropskou integrací. Zde anglická politička Margaret Thatcher zdůrazňuje i **důležitost pozorování** těchto frází, neboť tato „nevinná přirovnání“ nesou i nadále svůj politický význam – nejsou nezávazná a přehlédnutelná.

Mimo problému intepretace se zde nachází i **riziko ztráty příslušných významů**. Běžně používané metafory se mohou buď stát prázdnými frázemi, které u veřejnosti a politiků ztratí na vážnosti a věrohodnosti, nebo se stanou metaforickým klišé (viz EU jako organismus s chorobou = euroskleróza).

Používání metafor a klišé v EU by se tedy z mnoha důvodů nemělo brát na lehkou váhu a nemělo by být zanedbáváno. Jak Unie, tak politici, by měli z abstraktních frází, které samozřejmě přitahují jistou pozornost, přejít k jasným a srozumitelným výrokům a překonat tak bariéru nedorozumění. Tak by i mimo jiné došlo k zajištění transparentní politické komunikace s veřejností, která by se měla podílet na procesu základního demokratického rozhodování.

Position paper na základě eseje Petra Dvořáka „Proč evropská unie mluví tak, jak mluví“¹

Esej pojednává o problematice komunikace v rámci Evropské unie pramenící z absence politického společenství. Kritizuje časté používání prázdných frází, klišé a metafor. Odsuzuje absenci politiky v Evropské unii, říká, že na politickou unii ještě připravena není.

Na začátku pojednává o politickém systému Evropské unie, který je specifický tím, že je velmi konsensuální. V Evropském parlamentu se neodehrává téměř žádný konflikt, na zásadních otázkách se hlavní aktéři vždy shodli. To je dáno charakterem celé integrace – až Lisabonská smlouva zavedla v roce 2008 hlasování kvalifikovanou většinou, předtím se musely státy shodnout jednomyslně, až tehdy byla dosažena dostatečná integrace a důvěra států mezi sebou. Evropský parlament je relativně mladá instituce, k vytvoření politického konfliktu jednoduše ještě nedošlo, nachází se v ranném stádiu, nejdříve musí dojít k úplnému vytvoření politického společenství.

Dále se autor zabývá problematikou absence politického společenství v Evropě. Tvrdí, že jej není možné vybudovat uměle, ale že musí vzniknout přirozeně. Také podotýká, že Evropská unie měla zastavit integraci v bodě společného hospodářského prostoru, avšak od téměř samého začátku evropské integrace se hovořilo o hlubší integraci než pouze hospodářské, státy se k ní zavázaly. Je ještě příliš brzy pro hodnocení úspěšnosti politické integrace, základy pro ni byly položeny až Maastrichtskou (1992) a Lisabonskou smlouvou (2003)².

Esej Petra Dvořáka kritizuje Evropskou unii za absenci politiky a prázdnot jejího vyjadřování. Je to však dáno multikulturalností společenství a stádiem integrace, ve kterém se nachází. Evropská unie má před sebou ještě dlouhou cestu a mnoho prostoru pro rozvoj a zlepšování.

V tomto Position paper sa budem zaoberať časťou textu od Petra Dvořáka: Proč Evropská unie mluví tak, jak mluví (2020): „Absence společné historické zkušenosti,... vede k nekonečnému pátrání po „společných evropských hodnotách““.

“Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám...“ (Článok 2 Zmluvy o Európskej únii). Ako uvádza článok 2, Európska únia, a teda aj štáty v nej, sú založené na spoločných hodnotách. “Vyplývajú predovšetím z ústavných tradíc a mezinárodných záväzků spoločných členským štátům“ (Listina základných práv Evrópske únie).

Každý štát má svoju históriu, svoj príbeh rozvoja. Avšak, “Pri diskusiách o evrópských hodnotách býva obvykle zdôrazňovaná podobná, často priamo spoločná historie evrópských národů a z ní pramenící jejich podobné historické zkušenosti“ (Evrópske hodnoty a jejich zdroje: euroactiv.sk). História nám ponúka pohľad na vývoj spoločných črtov. História nemali spoločnú, napriek tomu zdieľajú spoločný vývoj k hodnotám, ktoré presadzuje Európska únia dnes.

“Česko je parlamentní republika. Německo je federativní parlamentně-demokratická republika.“ (european-union.europa.eu) Všetky štáty v Európskej únii majú mierne odlišný politický systém, každý z nich vychádza z demokracie a vôle ľudu.

“EU is elitist and lacks democratic legitimacy and transparency, that it is too bureaucratic and wasteful...“ (populismstudies.org). Ako autor taktiež naznačil, a mnohí súhlasia, že sa tu prejavuje euroskeptizmus, byrokracia, nedostatočná transparentnosť.

V závere by som chcela dodať, že európske hodnoty nie je nutne nekonečne pátrať. Ľudská dôstojnosť, sloboda, demokracia, rovnosť, právny štát a ľudské práva – spolu ich zdieľame a prehlbujeme. “Nemeli bychom také zapomínat na kulturní jednotu, kterou Evropa zažila například v době středověkého křesťanství a později v renesanci a osvícenství.“ (euroactiv.sk)

1. Zmluva o Európskej - HLAVA I SPOLOČNÉ USTANOVENIA - Článok 2
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A12012M002>
2. Listina základných práv Evrópske únie - 2012/C 326/02
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:12012P/TXT>
3. Cupalová, M. (22. 2. 2005), Evrópske hodnoty a jejich zdroje. Euroactiv.sk
<https://euractiv.sk/section/buducnost-eu/opinion/evropske-hodnoty-a-jejich-zdroje/>
4. Oficiální internetová stránka Evrópske únie. Profily jednotlivých zemí.
https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/czechia_cs
5. European center for populism studies. **Eurosepticism.**
<https://www.populismstudies.org/Vocabulary/eurosepticism/>
6. Dvořák, P. (2020). Proč Evrópska unie mluví, tak jak mluví

Európske hodnoty – Skutočnosť alebo len chiméra?

V zadanom texte sa autor venuje lexikálnej rovine jazyka, s ktorým inštitúcie Európskej únie pracujú a načrtáva autorov názor na vývoj Európskej únie. V tejto práci sa zameriam na tvrdenie autora, ktorý v texte odhaľuje tézu, že európske hodnoty sú definované vágne a nejasne (Dvořák, 2020). V tomto dokumente sa pokúsim vysvetliť, prečo si myslím, že toto tvrdenie odporuje realite.

Priamo v základných dokumentoch EÚ nájdeme jasne definované hodnoty. Stačí sa pozrieť na Zmluvu o Európskej únii (2016), kde v 2. článku sa na 16 strane nachádza veta, ktorá jasne vyvracia autorovu tézu: „Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám“. Ďalej sa v zmluve zaväzuje rešpektovať a šíriť ich, v prípade ich porušenia má mechanizmy, ktorými môže zakročiť (Herlin-Karnell, 2019).

Hodnoty Únie sú spomenuté aj v Charte základných práv Európskej únie (2012), ktorá definuje práva i slobody a podrobne rozvíja dôstojnosť, slobody, rovnosť, solidaritu, občianstvo a spravodlivosť. Samotné tieto dokumenty majú značný dosah na európsku politiku, keďže sú súčasťou primárneho práva Únie (Gabrižová, 2020).

Aby som mohol lepšie ilustrovať, aký dôraz kladie EÚ na hodnoty, tak v roku 2012 získala Únia Nobelovu cenu za mier, a to za rozvoj demokracie a ľudských práv v Európe (Nobel Prize, 2012). Európsky parlament si uvedomuje, že hodnoty treba chrániť neprestajne, a má na to zriadenú monitorovaciu skupinu (Europeana, n.d.).

Debata a tom, čo vlastne sú európske hodnoty prebieha neustále, ale ako som pri bližšom bádání zistil, Európska únia má svoje hodnoty definované presne a jasne. Sú zakotvené v dokumentoch, ktoré sú ratifikované všetkými členskými štátmi a na týchto hodnotách pevne stojí Európska únia.

PROČ EVROPSKÁ UNIE MLUVÍ TAK, JAK MLUVÍ

Position paper

Žijeme v dobe, kdy komunikace díky přístupu většiny populace k masovým médiím hraje klíčovou roli v politickém životě. Proto je nezbytné, aby všechny instituce, včetně Evropské unie, efektivně komunikovaly s občany. Právě komunikaci ze strany Unie se snaží blíže popsat Petr Dvořák (2020) ve svém textu „Proč Evropská unie mluví tak, jak mluví“, ve kterém se snaží vysvětlit, proč unijní texty a projevy působí často obecně a frázovitě.

Jedním z důvodů této obecnosti může být podle autora fakt, že evropské národy nesdílejí historickou paměť a kulturu, a proto se na ně nemohou odkazovat. S tímto však nesouhlasím. Myslím si, že moderní Evropané mají hned několik společných opěrných bodů, na které se mohou odkazovat. Může to být třeba druhá světová válka, nebo boj za lidská práva a demokracii. A právě na ty se evropští politici také odkazují – Ursula von der Leyenová už v jednom ze svých prvních projevů odkazovala na Václava Havla jako jednu z výrazných evropských osobností (European Commission, 2019).

Další příčinou podle autora je konsensuální charakter politiky v Unii, zmiňuje například prohlášení Simone Veil (CVCE, 2014). Avšak od té doby, co Veil svůj inaugurační projev pronesla, prošla Unie významnými změnami směrem k větší politické integraci. V parlamentu už nejsou pouze zástupci vládnoucích frakcí, často dochází k vášnivým debatám mezi zastánci integrace a euroskeptiky. Jedním z nejslavnějších byla debata mezi Nigelem Farageem a Guy Verhofstadtem (EURACTIV, 2017).

Je správné, že autor poukazuje na obecnost komunikace EU. Avšak tuto frázovitost nelze považovat za výraznější než ve vnitrostátní politice. EU není pouze prostor pro nudné debaty technokratů, v Bruselu jsou přímo volení zástupci, kteří mají často velmi rozdílné názory a ty se projevují i v debatách a komunikaci. Přesto je nezbytné, aby EU zvyšovala úsilí o transparentní a přístupnou komunikaci, která zapojuje občany do politického procesu.